

Ugasnila bleščava, prekrili so jo spomini

Salzburg se rahlo posmejuje Mozartu, za katerega pravijo, da je bil silno grd in zaljubljen v Dunaj

JOŽE JERMAN

Bili so prizadeti. To se jim je videlo, čeprav so kruto resnico znali dobro prenesti. Tega so se naučili skozi stolec, odkar so jim začeli vladati škofje, ki imajo še danes veliko moč, saj ga ni Salzburžana, ki ne bi bil cerkveni. Resnica, da Salzburg po razkošju in lepoti adventnih sejmov ni prišel niti med najlepših deset v Evropi, jih je hudo prizadela, še bolj pa resnica, da so na prvo mesto postavili prestolni Dunaj. Salzburg, za katerega nekateri pravijo, da je najlepše mesto na svetu, vendar o tem niso nič vprašali ljubljanskega župana Zorana Jankovića, ki trdi, kaj trdi, prepričan je, da je najlepše mesto na svetu Ljubljana, pa med adventnimi lepote ni bil niti omenjen.

Roko na srce, Salzburg je bil ves december lep. In je še danes. Žareli sta adventni tržnici Hellbruner Adventzauber pa Anifer Waldklang in druge. Milijoni lučk, milijoni majhnih vojačkov Švejkov po en evro, milijoni lončenega in lesenega kiča, vonj po kuhanem vinu in klobasah, da je vse skupaj ustvarilo prijetno vzdušje. Ki se nadaljuje tudi naprej, čeprav so sejmi izginili s trgov in je ostal samo mogočni grad Hohensalzburg, ki je imel v času največje moči kar 4000 topov, ki jih je kasneje pobral Napoleon. Hudo je poslušati poznavalce, ki s tihim glasom pripovedujejo o krutih škofih, o tem, kako so v ječo metali otroke in jih tam pustili umreti, kako so otroci morali plezati v dimnik in obešati gnjat, pri tem pa jih je veliko padlo na betonska tla, kjer so v mukah umrli. Tod je Wolfgang Amadeus Mozart in prestižno pokopališče Petersfriedhof sredi mesta, kjer so lahko pokopani ugledni meščani z veliko denarja, vendar največ za dvajset let, potem pa se morajo ali umakniti ali pa spet pošteno plačati. Ostal jim je tudi tisti skrivnostni nasmeh, s katerim poznavalci mesta pospremi tujce, ko jim razlagajo zgodovino mesta.

Kje so izgubljeni milijoni?

Trdijo, da je to bogato mesto, vendar z zaskrbljenostjo spremljajo svoj največji finančni škandal, ki jih je opet najstil za kar 350 milijonov evrov. Pred dvema letoma je bilo, ko je takratni referent za finance salzburške deželne vlade povedal, da se deželi že kažejo obrisi izgube v trimilijonskem številu. Da so "mojstri" špekulirali ne s svojim, ampak z deželnim denarjem pri trgovanju z visoko tveganimi in precej zapletenimi finančnimi instrumenti. In izgubili kar 350 milijonov evrov, državi pa morajo za te špekulacije plačati še 77 milijonov davka. In kaj se je zgodilo? Do danes še nič, le uslužbenka, ki je morala vse to izpeljati, je izgubila službo. Ni pa ostala brez denarja, saj je o tem napisala knjigo, z vsemi potrebnimi dokumenti, ki jih je iz previdnosti shranila.

Bolj kot rudniki, ki so ponesli slavo Solngraškega, kot pokrajini pravijo po naše, je za vse obiskovalce zanimiv Mozart. Mozartova rojstna hiša, Mozartove čokoladne kroglice, ja, ta prave so samo v slaščičarni Paula Fursta, ki je še vedno na istem mestu kot leta 1890, ko so jo odprli, torej, v tej trgovini prodajajo tudi originalne, tiste, ki so zavite v nič kaj privlačen svetlo modri papir. Tiste z Mozartovim likom in lepo pisane pa niso originalne.

Mozartovi so večeri na gradu, z vstopnico kupiš tudi večerjo, ki pa je dokaj neokusna. Ali je takrat, ko smo ga poslušali, orkester igral dobro Mo-

Ljubezenski dvorec škofa Raitenaua (Jože Jerman)

"Obama" še vedno zaman čaka, da mu vrnejo zlato kartico. (Jože Jerman)

Glavna ulica v Salzburgu (Jože Jerman)

Tod so pokopani bogati meščani in še kakšen slaven pisatelj. (Jože Jerman)

zartovo skladbo, nepoznavalci ne vemo, vemo pa, da se je ob odmoru dvorana kar precej izpraznila.

Genij, ki je ljubil pornografijo

Salzburžani "ljubijo" Mozarta zato, ker je in še privablja na milijone turistov z vsega sveta. Mozart, mladi genij, da je nadarjen, je pokazal že pri treh letih, ko je neotolažljivo jokal, če je kakšen od učencev njegovega očeta Leopolda igral napačno, pa je ljubil razkošni Dunaj. Tega mu domačini še danes niso oprostili. Ko je bil star šest let, se je družina preselila na Dunaj, kjer je skupaj s pet let starejšo sestro Marijo Ano, ki so jo vsi klicali Nannerl, igral na zasebnih koncertih. Mala virtuoza sta osvojila dunajsko plemstvo, kaj plemstvo, na koncert jih je povabil sam dvor. In Mozart je že takrat vedel, kako naj osvoji občinstvo. Cesarici Mariji Tereziji je zlezal v naročje in ji podaril poljubček. Potem je dvoril dve leti starejši, osemletni bodoči franco-

ski kraljici Mariji Antoaneti. In ko je bil star 25 let, je že vedel, da se najbolje prodaja spolnost, in če je bilo mogoče, predvsem vzhodno spolnost, zato je tudi napisal Beg iz seraja, opolzko opero o krščanski devici, ki je tvegala, da bi izgubila nedolžnost s pohotnim pašo. Svetovna slava je bila na pragu. Dobro je vedel, kaj žgečka poslušalce. Rad je pisal tako imenovani straniščni humor, ki je bil v 18. stoletju izredno priljubljen, pa prostaške pesmi, o spolnih ekscesih in tako naprej. Danes bi mu rekli, da je navaden pornograf. Izobraženci takratnega časa so ga prezirali, imenovali so ga burkež, občinstvo ga je ljubilo.

Kakšen je bil Mozart, ne vedo, toda Salzburžani, ki mu še danes ne morejo oprostiti, da je imel raje Dunaj kot domače mesto, trdijo, da je bil majhen, da je imel izrazito velik nos, kozavo, nezdravo polt, skratka, da je bil zelo grd. Ali je bil res takšen, ne ve nihče, spomeniško upodobljen je pravi lepo-

Čudo moderne tehnike Hangar 7 (Jože Jerman)

tec in vreden vseh milijonov bliskavic fotografskih aparatov.

Pa da ne bi kdo mislil, da meščani "najlepšega" mesta ne svetu ne premorejo niti trohice humorja. Kje neki. Z veseljem pokažejo dvorec, ki ga je škof Wolf Dietrich Raitenau sezidal za svojo ljubico. Z ženo, ki je bila kar naprej noseča, je imel 15 otrok, zato se je toliko rajši razveseljeval v razkošnem dvorcu. Škof kot škof, ko se je žene naveličal, jo je izgnal iz mesta in še naprej hodil k ljubici.

Bodo rekorderju vzeli rekord?

Na trgu Residenz je mogočna zlata krogla sodobnih umetnikov, na vrhu pa je temnopolti možakar, ki zre nekam v daljavo. Pa so ga ameriški turisti takoj poimenovali Obama, ki gleda v smer, kamor je žena Michella zbežala skupaj z zlato bančno kartico. Domačini pa pravijo, da to sploh ni temnopolti možakar, ampak domačin, ki ga je pri čakanju tako močno ožgalo sonce.

Ni pa Salzburg samo bogata preteklost. Morda bolj kot grad in večidel pohlepni škofje pritegne pozornost Hangar 7 Red Bulla, last tovarniškega, nogometnega, hokejskega in kdo ve kakšnega še genija in mogotca Dietricha Mateschitza, po rodu Hrvat, ki je v Salzburgu že danes pustil neizbrisni pečat. Ni da ni tehnike v tem hangarju, od Red Bullovih avtomobilov, formule ena, manjših letal, helikopterjev, tam je kupola, s katero je Feliks Baumgartner dosegel višinski rekord in z nje skočil. In zamolčal, da je mimo njega priletel Chuck Norris in mu pomahal. Tam je tudi veliko potniško letalo DC 6 B, s katerim vsaj dvakrat na mesec gospod Mateschitz leti. Za nas je toliko bolj zanimivo, ker ima letalo vgrajen motor Titovega letala.

Še to. V Hangar 7 povabijo samo najboljše kuharje sveta. Tako bo tam v kratkem gostja najboljša slovenska kuharica Ana Roš, poročena Kramar, iz hiše Franko pri Kobaridu.